

УДК 347.6

DOI: 10.33098/2078-6670.2020.9.21.74-79

ШЛЮБНИЙ ДОГОВІР В УКРАЇНІ, ЯК СТРИМУЮЧИЙ ВАЖІЛЬ ПОДРУЖЖЯ ПРИ РОЗЛУЧЕННІ

Шевчук Любомир Васильович,

кандидат юридичних наук, ПВНЗ Університет Короля Данила,
вул. Коновальця 35, м. Івано-Франківськ, 76018

e-mail: Lub1977@ukr.net

ORCID: 0000-0002-8801-4516

Мета. Метою даної статті є розгляд та висвітлення переваг шлюбного договору, бачення мотивуючого фактору у практичній площині майнових відносин подружжя. **Методика.** Методика включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків та рекомендацій. В процесі дослідження використовувались наступні методи наукового пізнання: системно-структурний, порівняльний. **Результати.** В процесі зробеного дослідження, встановлено правову захищеність, перевагу та певною мірою стійкість подружжя перед викликами сьогодення, яке мінімізувало негативність майнових наслідків при розлученні, заключивши між собою шлюбний договір. **Наукова новизна.** На даний час для громадян України, сам факт укладення шлюбних договорів є ще далеко не поширеним явищем, певною новизною європейського світу. А тому, все що пов'язане з поняттям "шлюбний договір" є новизною і підставою детального пояснення сім'ям, що саме являє собою цей нормативний документ, його основні переваги. **Практична значимість.** Результати дослідження, висновки, можуть бути застосовані чи взяті до уваги в правозастосовчій практиці в сфері сімейного законодавства.

Ключові слова: шлюбний договір, форма шлюбного договору, зміст шлюбного договору, умови шлюбного договору.

Liubomyr Shevchuk

PhD in Law Science, King Danylo University, Konovaltsja str., 35, Ivano-Frankivsk, 76018

e-mail: Lub1977@ukr.net

MARRIAGE CONTRACT IN UKRAINE AS A DETERRENT LEVER SPOUSES AT DIVORCE

Goal. The purpose of this article is to consider and highlight the benefits of a marriage contract, a vision of the motivating factor in the practical plane of property relations of spouses. **Method.** The methodology involves a comprehensive analysis and generalization of available scientific and theoretical material and the formulation of relevant conclusions and recommendations. The following methods of scientific cognition were used during the research: system-structural, comparative. **Results.** In the course of the research, the legal protection, preference and, to a certain extent, the stability of the married couple against the challenges of the present were established, which minimized the negativity of the property consequences of divorce by concluding a marriage contract. A comparative parallel of thoughts in the expediency of the representative at the conclusion of the marriage contract is conducted. **Scientific**

novelty. At present, for the citizens of Ukraine, the very fact of the conclusion of marriage contracts is not yet common, a certain novelty of the European world. Therefore, everything related to the concept of "marriage contract" is a novelty and the basis for a detailed explanation to families what exactly constitutes this normative document, its main advantages. **Practical importance.** The results of the study, the findings, can be applied or taken into account in the law enforcement practice in the field of family law.

Key words: marriage agreement, form of marriage contract, content of marriage contract, terms of marriage contract, representative.

Постановка проблеми. Послідовно переймаючи досвід західного світу в тій чи іншій сфері, українського законодавця не оминуло й питання, які стосуються інституту сім'ї. Адже, сімейний кодекс на даному етапі потребує ще не аби яких доопрацювань, а особливо, коли це напряму торкається площини майнових спорів, і якщо вони наглядно виникають у молодих сім'ях, які ще десь в силу неперевіреності часом, гарячкуючи, переважно роблять необдумані кроки, і зрозуміло біжать до суду.

На відміну від наших західних сусідів, які більш прагматично підходять до побудови сім'ї, чим саме забезпечують себе від негативних наслідків в майбутньому, психологія новостворених українських сімей, подружжя, керується в першу чергу на довірі, на почуттях, що безумовно не може не радувати, але водночас, ми є не захищені перед викликами завтрашнього дня. І, як не прикро, та нам доводиться чути, все ж таки, що далеко не найприємніша статистика підтверджує той факт, що вчорашня новостворена сім'я, сьогодні в силу непорозумінь, оббиває пороги суду, ділять майно, обливаючи один одного брудом. А тому, законодавці, фахівці права, так і науковці з своєї сторони, повинні ретельно вивчити регулюючу функцію шлюбного договору, який власне і є тією альтернативою у врегулюванні будь-яких майнових спорів, які можуть бути спровоковані в сімейних відносинах. Переконаливо донести до пересічного українця думку, щоб шлюбний договір сприймався, не як вияв недовіри, іншими словами кажучи, щоб їхні переконання де почуття над розумом міцно тримає верховенство, плавно переросли у практично-дієву, правову сторону. А тому, шлюбний договір є актуальним на даній стадії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання шлюбного договору в українській науковій літературі, його інтерес доволі зростає. Підняття даної теми прослідковується в працях Л.В.Липеця, З.В.Ромовської, О.Явор, В.С. Гопанчук і інших науковців.

Постановка завдання. Беручи до уваги наявність зростаючої кількості наукових праць, де дійсно приділяється немало уваги шлюбному договору, його умовам, правовій природі, цим самим можна з впевненістю наголосити на його актуальності, подальшого і детального вивчення всіх аспектів даного нормативного документу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім, беручи до уваги практику правників, питання щодо укладення шлюбного договору більш притаманно подружжю, де у пари відчутна різниця у віці (скажімо, зовсім юна дружина і чоловік поважного віку, що нині – не рідкість), ініціатором укладання договору найчастіше виступає той, хто старший (здебільшого – чоловіки) [1]. Ця тенденція також властива людям, які до одруження набули певного матеріального статку, або які мали попередні шлюби із певними майновими втратами при розлученні, і зрозуміло проаналізувавши минуле, хочуть мінімізувати ризик втрат в майбутньому.

Отже, що ж в принципі собою являє шлюбний договір, чому і надалі ряд відомих науковців, зосереджують свою увагу на його умовах, на його неминучості у відносинах подружжя. Чому цей

нормативний документ дійсно є актуальним для нашого суспільства, зокрема сімей нашої держави на даній стадії розвитку.

Чіткого визначення поняття шлюбного договору як такого немає. Ряд науковців, фахівців дають своє бачення у визначенні поняття шлюбного договору. Професор Гопанчук В.С. вважає «що це угода осіб(подружжя) про вирішення спірних (як правило, майнових), питань життя сім'ї» [2,с.61]. Жилінкова І.В., веде мову про те, що шлюбний договір це - це угода осіб, які подали заяву про реєстрацію шлюбу або членів подружжя про встановлення майнових прав і обов'язків подружжя, зв'язаних укладенням шлюбу, його існування або припинення» [3, с.40]. На мою думку, шлюбний договір, це один із видів договорів, який укладається між особами, які вступають в шлюб, а також подружжям, умови якого закликані регулювати майнові відносини, спори які виникають в подальшому житті сім'ї чи після припинення сімейних відносин.

Доцільно наголосити на тому, що дійсно подружні відносини, як це передбачено Сімейним кодексом, можуть бути врегульовані за домовленістю (договором), як на це наголошує ст.9 Сімейного кодексу України. Тобто, законодавчо є всі передумови до певного врегулювання, обумовлення сторонами своїх майнових інтересів, їх подальшого захисту. Оскільки, шлюбний договір відноситься до категорії Цивільного права, а беручи до уваги ст.8 Сімейного кодексу України, якщо особисті немайнові та майнові відносини між подружжям, батьками та дітьми, іншими членами сім'ї та родичами не врегульовані цим Кодексом, вони регулюються відповідними нормами Цивільного кодексу України, якщо це не суперечить суті сімейних відносин. Зокрема, відповідно до ч.3 ст.6 ЦК України, сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, цим самим надати особам право вибору, використати норми законодавства щодо регулювання своїх відносин або обумовити інші правила поведінки властиві для сторін.

Насамперед, головною особливістю шлюбного договору є те, що предметом його розгляду можуть виступати тільки майнові відносини [4]. Тобто, все що стосується майна подружжя, визначаються їхні майнові права. А тому питання, які стосуватимуться особистих відносин подружжя, а також особистих відносини між ними та дітьми шлюбний договір не розглядає.

У відповідності до ст.94 Сімейного кодексу, шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується. Ми можемо тут побачити нотаріуса як третю сторону, без якого фактично ні зміст договору, ні його умови не матимуть правової сили. Наголос ставиться на обов'язковість нотаріального посвідчення, чи він здійснений до реєстрації шлюбу, чи після його реєстрації,

Певним цікавим внесенням законодавцем є те, що стороною шлюбного договору можуть виступати не лише подружжя, але й особи, які подали заяву про реєстрацію шлюбу(наречені). Цим самим, законодавець розширив коло сторін на право укладення договору. Але при цьому, є принципова різниця у набранні юридичної сили шлюбним договором. Якщо, наприклад сторонами договору є подружжя, то договір вступає в силу з моменту його реєстрації нотаріусом, а якщо сторонами є наречені, то в даній ситуації шлюбний договір вступає в силу з моменту державної реєстрації шлюбу.

Шлюбний договір не може йти всупереч норм Конституції України, а тому умови договору повинні зберігати паритет. Кожен із подружжя має рівні права і обов'язки, і не можна ставити одного з подружжя у надзвичайно невідгідне матеріальне становище[4]. Ця аксіома жодним чином і ні на яких пріоритетних підставах не може бути порушеною сторонами чи обставинами. Адже, в іншому випадку це є пряма підстава для визнання даного договору недійсним.

Подружжя може передбачити в умовах шлюбного договору і питання строку, як самого договору а також строки тривалості окремих прав та обов'язків. Дивним, як на перший погляд здається дана правова позиція. Але ж фактично ми можемо прослідкувати той факт, що закінчення строку дії договору не тягне за собою завершення шлюбних відносин. Переважно на практиці подружжю не властиво зосереджувати увагу на строках дії договору. А тому *строк такого договору буде обмежуватися відповідно тривалістю існування шлюбу*. Натомість, подружжя може також врегулювати і питання щодо встановлення окремих його умов і після припинення шлюбу. В даній ситуації на такі обумовлені сторонами моменти можуть впливати ряд чинників. Для прикладу можна навести такі, як погодження строку для проживання чоловіка або дружини після розірвання шлюбу в житловому приміщенні, це також може стосуватися питання строку чинності в плані оплати аліментів одного із подружжя.

Що ж до визначення правового режиму майна в шлюбному договорі, то в даній ситуації сторони можуть відійти від норм сімейного права. Вони можуть визначити майно, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї, а також правовий режим майна, яке було в свою чергу подароване подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу. Тут може бути заключено право користування майном а не настання права власності подружжям чи одного з них.

На практиці доволі часто в сім'ї виникають спірні ситуації щодо спільного нажитого майна, кому і що належить. І в даному випадку законодавець, як на мій погляд досить слушно надав право сторонам самим погодити належність кожному з них долю у користуванні чи праві власності майна, щоб уникнути колізійні моменти в майбутньому. Сторони можуть також відійти від норми ст.60 сімейного кодексу, а власне про непоширення на майно набуте ними за час шлюбу статусу права спільної сумісної власності подружжя, і для прикладу вважати його спільною частковою власністю або особистою приватною власністю кожного з них[5]. Чоловік і дружина на власний розсуд можуть внести в умови договору і питання поділу нажитого спільного майна. Це може також стосуватися фінансової компенсації одному з них і цим самим відступити від частки у праві власності на те чи інше майно. Здійснення даної процедури сторонами може бути обумовлена в договорі і в процесі розлучення. У шлюбному договорі сторони можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб[3]. Якщо, у зв'язку з укладенням шлюбу один із подружжя вселяється в житлове приміщення, яке належить другому з подружжя, сторони у шлюбному договорі можуть домовитися про порядок користування ним. Подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим з подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу, з виплатою грошової компенсації або без неї [6].

Ч.4 ст. 97 Сімейного кодексу законодавець звертає також увагу на те, що подружжя шлюбним договором можуть передбачити використання належного їм обом або одному з них майна, для забезпечення потреб їхніх дітей, а також інших осіб (батьки одного із подружжя, діти від попереднього шлюбу, утриманці одного із подружжя) [7].

Доречно підкреслити те, що норма ст.97 Сімейного кодексу не дає вичерпного переліку, щодо правового регулювання майна подружжям в шлюбному договорі. А тому ч.5 ст.97 цього кодексу наголошує на тому, що Сторони можуть включити до шлюбного договору будь-які інші умови щодо правового режиму майна, якщо вони не суперечать моральним засадам суспільства.

Сторони можуть домовитися про проживання у житловому приміщенні, яке належить одному з них чи є їхньою спільною власністю, їхніх родичів. Статею 99 Сімейного кодексу України, передбачено можливість обумовити шлюбним договором, питання розміру та строків виплати аліментів, що безумовно є також певною перевагою, щоб в подальшому уникнути

судових спорів. Якщо дійсно таке трапиться, то в даній ситуації в разі невиконання одним із подружжя свого обов'язку за договором, аліменти можуть стягуватися на підставі виконавчого напису нотаріуса [5]. Доволі зважено законодавець підійшов до ч.3ст.99 Сімейного кодексу України, яка регламентує, що шлюбним договором може бути встановлена можливість припинення права на утримання одного з подружжя у зв'язку з одержанням ним майнової (грошової) компенсації.

Немаловажним фактором для сторін шлюбного договору є право на внесення змін до його умов. При цьому, одностороння зміна умов шлюбного договору не допускається. Заборона односторонньої зміни умов договору є запорукою забезпечення стабільності договірних сімейних відносин. Одностороння зміна умов договору допускається лише у випадках та на умовах, визначених договором або законом[7]. Зміни можуть бути внесені як за попередньою угодою сторін так і власне в судовому порядку. Згідно ч.3 ст.100 Сімейного кодексу на вимогу одного з подружжя шлюбний договір за рішенням суду може бути змінений, якщо цього вимагають його інтереси, інтереси дітей, а також непрацездатних повнолітніх дочки, сина, що мають істотне значення.

Законодавець надав сторонам шлюбного договору право відмови від нього, але за взаємною згодою, чим саме, можемо бачити принцип свободи договору. Якщо право на укладення шлюбного договору мають не лишень подружжя але особи які подали заяву, то відповідно і в них є повне право на відмову від нього. Заява на відмову від договору, як і на укладення реєструється нотаріусом.

З підстав невиконання умов шлюбного договору, що мають істотне значення, зокрема в разі неможливості його виконання, на вимогу одного з подружжя шлюбний договір може бути розірваний за рішенням суду. Для прикладу в даній ситуації може бути хвороба одного із подружжя, яка завадила виконанню поставлених на нього обов'язків, хоча друга сторона жодним чином не хоче брати до уваги даний фактор. Власне це може бути підставою для звернення до суду про розірвання договору.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, можна з впевненістю наголосити на тому, що дійсно шлюбний договір в інституті сім'ї, подружжя, відіграє неабияку роль в регулюванні майнових відносин, чим саме зменшує ризик необдуманих кроків в тій чи іншій непередбачуваній ситуації. Своєю гнучкістю умов він максимально згладжує фактори тривоги завтрашнього дня у майновій площині подружжя, і власне є фундаментом надійності, зваженості.

Список використаних джерел

1. Коваль Л. Чи поширений в Україні шлюбний договір. *Урядовий кур'єр*. 2011. 18 серпня. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/chi->
2. Жилинкова И.В. Брачный договор: моногр. Харьков: Ксилон, 2005. 176 с.
3. Гопанчук В.С. Законодавство України про шлюб та сім'ю: моногр. К. Видавництво "Наукова думка», 1998. 237 с.
4. Сімейний кодекс України: Кодекс від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ 54%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed1996062](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed1996062).
6. Цивільний кодекс України: Кодекс від 19.06.2003 № 980-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-15/ed20030619>

7. Юристконсульт Народний правовий портал. URL:
<https://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku.html>

References

1. Koval L. (2011 August 18). Chy poshyrenyi v Ukraini shliubnyi dohovir [Is a Marriage Agreement Widespread in Ukraine]. *The Government Courier Newspaper*. Retrieved from: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/chi-> (in Ukrainian)
2. Zhilinkova, I. (1998). *Brachnyiy dogovor* [Marriage contract: monogr]. Kharkov: Xilon. (in Russian)
3. Gopanchuk, V. (1998). *Zakonodavstvo Ukrainy pro shliub ta simiu* [Legislation of Ukraine On marriage and family]: monogr. K. Scientific Thought Publishing House. (in Ukrainian)
4. Family Code of Ukraine № 2947-III (2002, January 29). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> (in Ukrainian)
5. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine No. 254k / 96-BP. (1996, June 28). Retrieved from: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54%D0%BA%20-%2096-%D0%B2%D1%80 / ed1996062](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/54%D0%BA%20-%2096-%D0%B2%D1%80-ed1996062). (in Ukrainian)
6. Civil Code of Ukraine No. 980-IV (2003, June 19). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-15/ed20030619> (in Ukrainian)
7. Legal Advisor People's Legal Portal. Retrieved from: <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku.html> (in Ukrainian)

*Стаття: надійшла до редакції 17.04.2020
прийнята до друку 13.05.2020*

*The article: is received 17.04.2020
is accepted 13.05.2020*

